

ตอนที่ 2 ศึกษาและกำหนดผังแม่บทการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เป็นแหล่งศึกษารรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน

การศึกษาและกำหนดผังแม่บทการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เป็นแหล่งศึกษารรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยชุมชนกูดตาเพชรและภาคีที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ช่วยดำเนินงานวิจัยร่วมกับคณะผู้วิจัย เริ่มต้นด้วยการศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบทางกายภาพและนามธรรมความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทางกายภาพและนามธรรมที่เชื่อมโยงกับระบบนิเวศและภูมิทัศน์วัฒนธรรม ศักยภาพพื้นที่และคุณค่าความสำคัญของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาเป็นฐานข้อมูลเพื่อพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งศึกษารรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากนั้นจึงร่วมวิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นและประชาพิจารณ์แนวทางกำหนดขอบเขตการใช้ประโยชน์ที่ดิน ดังนี้

- ศักยภาพการใช้สอยพื้นที่
- วัตถุประสงค์การใช้สอยพื้นที่
- แนวคิดการออกแบบพื้นที่
- ขอบเขตการใช้พื้นที่

ตารางที่ 2 แสดงวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการกำหนดขอบเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เป็นแหล่งศึกษาทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การมีส่วนร่วมของ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	กระบวนการทำวิจัย	การตอบคำถาม
<p>- คณะผู้วิจัย ตัวแทนชุมชน และภาคีที่เกี่ยวข้องร่วมกัน พิจารณาฐานข้อมูลเพื่อพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งศึกษาธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากนั้นจึงร่วมระดมความคิดเห็น กำหนดขอบเขต และแนวทางการใช้ประโยชน์ที่ดิน</p>	<p>- คณะผู้วิจัยดำเนินการ ประชุม สันทนาการกลุ่มย่อยโดยนำเสนอ ฐานข้อมูลกับตัวแทนชุมชนและภาคีที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงร่วมกัน วิเคราะห์ศักยภาพ วัตถุประสงค์ แนวคิดการออกแบบพื้นที่ และ ขอบเขตการใช้พื้นที่เป็นแนวทาง กำหนดขอบเขตพื้นที่ใช้สอย พร้อมสรุปผล</p>	<p>- ทราบศักยภาพวัตถุประสงค์ แนวคิดการออกแบบพื้นที่ ขอบเขตและลักษณะการใช้สอยพื้นที่เพื่อกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์ที่ดิน พร้อมสรุปผล</p>
<p>- คณะผู้วิจัย ตัวแทนชุมชน และภาคีที่เกี่ยวข้องระดมความคิดเห็นและร่วมกัน ประชา พิจารณ์แบบร่างแนวทางการ กำหนด ขอบ เขต การ ใช้ ประโยชน์ที่ดินเพื่อพัฒนา แหล่งศึกษาธรรมชาติและ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ</p>	<p>- คณะผู้วิจัยดำเนินการประชุม จัดสันทนาการกลุ่มย่อย วิเคราะห์ผล และ ประชา พิจารณ์แบบร่าง แนวทางการกำหนดขอบเขตการใช้ สอยประโยชน์ที่ดินเพื่อพัฒนา แหล่งศึกษาธรรมชาติและแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ</p>	<p>- เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับ ลัง กา และ ชุม ชน มี แนว ทางการกำหนดขอบเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อพัฒนา แหล่งศึกษาธรรมชาติและ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็น ที่ยอมรับของชุมชนและภาคี พร้อมนำไปใช้พัฒนาพื้นที่ ทันที</p>

ผลจากกระบวนการวิจัยกำหนดผังแม่บทการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อพัฒนาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาให้เป็นแหล่งศึกษาทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีบทบาทอย่างมากในตั้งคำถามและหาคำตอบสำหรับการวิจัยร่วมกัน ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสุดกระบวนการ ซึ่งเริ่มจากตัวแทนชุมชนและภาคีที่เกี่ยวข้องตั้งคำถามเกี่ยวกับแหล่งศึกษาธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เมื่อตัวแทนชุมชนและภาคีเกิดความเข้าใจความหมายวัตถุประสงค์และลักษณะของแหล่งศึกษาธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างชัดเจน คณะผู้วิจัยจึงนำเสนอผลสรุปฐานข้อมูลของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาซึ่งในขั้นตอนดังกล่าวการนำเสนอฐานข้อมูลทางคณะผู้วิจัยยังได้ถ่ายทอดแนวคิด วิธีการวิเคราะห์ฐานข้อมูลควบคู่กับการระดมความคิดเห็น ตรวจสอบความถูกต้องของฐานข้อมูลร่วมกับชุมชนและภาคี จากนั้นการประชุมกลุ่มย่อยจึงเริ่มแสดงแนวคิด ขอบเขตและแนวทางการกำหนดขอบเขตการใช้สอยพื้นที่จนเสร็จสิ้นกระบวนการเกิดผลการเปลี่ยนแปลงดังนี้

- ชุมชนและภาคีที่เกี่ยวข้องมีประสบการณ์และความรู้ในการวิเคราะห์ฐานข้อมูลเพื่อกำหนดขอบเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อพัฒนาให้เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาเป็นแหล่งศึกษาทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีแนวทางการกำหนดขอบเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อพัฒนาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาให้เป็นแหล่งศึกษาทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างเป็นรูปธรรม

ทางคณะผู้วิจัยได้ประชุมร่วมกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา ชุมชนกุดตาเพชรและภาคีที่เกี่ยวข้อง ณ ที่ทำการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา ด้วยการถ่ายทอดความรู้ทางด้านแหล่งศึกษาธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควบคู่กับการนำเสนอองค์ประกอบทางกายภาพและนามธรรม ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทางกายภาพและนามธรรมที่เชื่อมโยงกับระบบนิเวศและภูมิทัศน์วัฒนธรรม และคุณค่าความสำคัญของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาเป็นฐานข้อมูลเพื่อพัฒนาพื้นที่ จากนั้นจึงร่วมแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ผลและประชาพิจารณ์แนวทางการกำหนดขอบเขตการใช้สอยพื้นที่ให้เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาเป็นแหล่งศึกษาทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยสรุปผลการศึกษาพร้อมอภิปรายผล ดังนี้

ศึกษาและกำหนดผังแม่บทการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เป็นแหล่งศึกษาธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน

สภาพปัญหาของพื้นที่ในปัจจุบัน

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาเป็นป่าที่มีระบบนิเวศแบบป่าดิบแล้ง ป่าทุ่งหญ้า ป่าเต็งรังและป่าเบญจพรรณขึ้นเป็นกลุ่มพื้นที่กระจายไปทั่วผืนป่า อีกทั้งเขตฯยังเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าหลายชนิด โดยเฉพาะเลียงผา อีกทั้งเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกายังเป็นพื้นที่ของโดยแหล่งต้นน้ำสำคัญทั้งน้ำผิวดินและใต้ดิน ซึ่งน้ำใต้ดินสันนิษฐานว่ามีโครงข่ายและปริมาณน้ำสำรองเก็บกักไว้ในชั้นดินและหินในปริมาณมหาศาล เมื่อเป็นเช่นนี้เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาจึงเปรียบเสมือนระบบชลประทานขนาดใหญ่แต่มีลักษณะเป็นภูเขาและป่าไม้ ในอดีตเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาเป็นป่าเสื่อมโทรมที่สุดแห่งหนึ่งแต่หลังปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา พื้นที่แห่งนี้ได้รับการฟื้นฟูและคืนสภาพให้เป็นป่าอนุรักษ์ แต่การพัฒนาเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาหากคงสถานะเป็นป่าปิดห้ามผู้คนภายนอกเข้าไป โดยไม่มีแนวร่วมภาคประชาสังคมเข้ามาเกี่ยวข้องหรือร่วมอนุรักษ์ การฟื้นฟูผืนป่าคงจะเป็นเรื่องของการเฝ้าระวังเป็นหลัก โดยไม่สามารถสร้างแนวร่วมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติได้

ฉะนั้นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาจึงเห็นคุณประโยชน์ของการสร้างแนวร่วมในการอนุรักษ์ผืนป่าจึงส่งผลให้เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาเปิดตัวต่อสาธารณะชนเป็นแหล่งศึกษาธรรมชาติและท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงทำให้มีผู้คนเข้ามาศึกษาและท่องเที่ยวจำนวนมาก ซึ่งการพัฒนาพื้นที่ให้สอดคล้องกับบริบทใหม่ที่เพิ่มขึ้นนอกเหนือจากการเฝ้าระวัง ตรวจจับ รักษาผืนป่าเป็นเรื่องที่ควรจะนำมาพิจารณาและวางแผนอย่างเป็นระบบเพราะเขตฯหากต้องการเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การเริ่มต้นพัฒนาพื้นที่จำเป็นที่จะต้องเรียนรู้สภาพปัญหาและศักยภาพของพื้นที่ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ปัญหาเกี่ยวกับการวางผังทางกายภาพ

- การวางผังแม่บทการใช้ประโยชน์ที่ดินและการวางผังบริเวณไม่มีความชัดเจนจึงทำให้ขาดแผนการพัฒนาทางกายภาพพื้นที่อย่างเป็นระบบ

ปัญหาเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐาน

- การขาดแคลนน้ำในป่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นต่อเนื่องเมื่อฝนไม่ตกและทิ้งช่วงเป็นเวลานานทำให้ปริมาณน้ำสำรองในป่าตามธรรมชาติมีอัตราน้อยกว่าปริมาณน้ำที่พืชพรรณ

และสัตว์ป่าต้องการบริโภค เนื่องจากเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาในปัจจุบันยังอยู่ในสภาพกำลังฟื้นฟู หลังจากถูกทำลายตัดไม้และแปรรูปผลิตภัณฑ์จากป่าจำนวนมาก ซึ่งความสามารถในกักเก็บน้ำ ทดน้ำและชะลอน้ำตามธรรมชาติเพียงแห่งเดียวอาจจะไม่เพียงพอหรือสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพรวมถึงระยะเวลาการไหลของน้ำเข้าและไหลออกในป่ามีระยะเวลายาวขึ้น

- การเก็บกักน้ำและโครงข่ายการส่งน้ำถูกทำลายตามธรรมชาติ จึงส่งผลกระทบต่อปริมาณน้ำในป่าที่มีปริมาณสำรองน้อยลง

ปัญหาเกี่ยวกับเส้นทางศึกษาธรรมชาติและท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

- เส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติและท่องเที่ยวเชิงนิเวศยังขาดความปลอดภัยในการเดินเสี่ยงอันตราย นักท่องเที่ยวมักจะได้เดินขึ้นหอคอยและข้อเท้าพลิกอยู่เป็นประจำ เนื่องจากเส้นทางเดินมีความลาดชันสูง จึงหวาดระแวงเดินก้าวข้ามบนพื้นผิวทางไม่มีความสม่ำเสมอและมีเหลี่ยมแหลมคม นอกจากนี้ระหว่างทางเดินยังขาดอุปกรณ์ช่วยจับยึดเมื่อนักท่องเที่ยวลื่นล้มจึงทำให้เกิดการบาดเจ็บได้ง่ายและรุนแรง

- ระบบการสื่อความหมายที่มีอยู่เดิมเสียหาย ไม่เหมาะสมต่อการใช้สอยและไม่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมจึงเกิดความเสียหายได้ง่ายและไม่ทนทาน

- จุดแวะพักและที่พักที่เป็นจุดสำคัญของเส้นทางเดินป่าขาดอัตลักษณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกและสถานีสื่อความหมายเพื่อการศึกษาธรรมชาติและท่องเที่ยวเชิงนิเวศเช่น สุขา จุดชมวิวิทิวทัศน์ หอสังเกตสัตว์ พื้นที่พักผ่อน ระบบสื่อความหมายเป็นต้น

- เส้นทางเดินป่าบางช่วงมีเส้นทางพาดผ่านบริเวณที่มีความเปราะบางของระบบนิเวศ บางครั้งนักท่องเที่ยวพลัดลั้งเดินออกนอกเส้นทางไปเหยียบย่ำพื้นที่หรือบริเวณที่มีความเปราะบางจนเกิดความเสียหาย

- เส้นทางเดินป่าบางช่วงเป็นเส้นทางพาดผ่านพื้นที่อันตราย นักท่องเที่ยวไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพที่จะช่วยให้เส้นทางสามารถเดินผ่านหรือเดินหลีกเลี่ยงพื้นที่อันตรายได้อย่างปลอดภัย

1. การแบ่งประเภทใช้สอยประโยชน์ที่ดิน

ทางคณะผู้วิจัยได้ประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา ชุมชนกุดตาเพชรและภาคีที่เกี่ยวข้องในการกำหนดขอบเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาเป็นแหล่งศึกษาทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเริ่มกล่าวถึงผลสรุปที่

ได้จากฐานข้อมูลของพื้นที่ทางกายภาพในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา จากนั้นจึงร่วมวิเคราะห์ศักยภาพการใช้สอยพื้นที่ในปัจจุบันพร้อมพิจารณาและร่วมวิเคราะห์ผลเพื่อวางผังแม่บทการใช้สอยประโยชน์ที่ดิน รวมทั้งแบ่งประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินขึ้นใหม่ตามแนวทางการจัดการเขตท่องเที่ยว (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2547) ซึ่งผลจากการประชุมกลุ่มย่อยทำให้ทราบถึงแนวทางการวางผังแม่บทการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติ ตามขอบเขตของกฎหมายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและกฎข้อบังคับการใช้พื้นที่ภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา ดังนี้

1.1 เขตธรรมชาติสันโดษ

เป็นพื้นที่ทางธรรมชาติดั้งเดิมเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ดำรงความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายของพืชพรรณและสัตว์ป่าตามกระบวนการทางธรรมชาติและระบบนิเวศ โดยมีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่มากกว่า 95 % ของพื้นที่ทั้งหมดในส่วนของป่าต้นน้ำ ป่าเบญจพรรณ ป่าทุ่งหญ้า ป่าเต็งรังและป่าดิบแล้ง ลักษณะภูมิสัณฐานและองค์ประกอบทางกายภาพมีความเหมาะสมต่อการสงวนไว้เป็นพื้นที่ทางธรรมชาติดั้งเดิม ปลอดจากการพัฒนาใดๆทั้งสิ้น

1.2 เขตธรรมชาติกึ่งสันโดษไม่ใช่ยานยนต์

เป็นพื้นที่สำหรับการเดินป่าศึกษาธรรมชาติและท่องเที่ยวเชิงนิเวศควบคู่กับการใช้เป็นเส้นทางเดินตรวจการณ์เฝ้าระวังและดูแลรักษาป่า ซึ่งการพัฒนาเส้นทางศึกษาธรรมชาติและท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องไม่รบกวนสภาพความเป็นธรรมชาติของพื้นที่ รวมทั้งมีการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกตามเส้นทางให้ผู้เยี่ยมชมมีความปลอดภัย รวมทั้งสร้างการรับรู้ของผู้ใช้สอยให้เกิดการเรียนรู้และท่องเที่ยวต่อทัศนคติในการตระหนักเห็นและคุณค่าการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เส้นทางดังกล่าวประกอบด้วย

- เส้นทางเดินป่าสายห้วยพริก น้ำตกผาผึ้งและเขาจันทร์ผาระยะทาง 3.2 กิโลเมตรเป็นการใช้และพัฒนาพื้นที่ตามเส้นทางเดินป่าเพื่อศึกษาและท่องเที่ยวด้านความหลากหลายและความอุดมสมบูรณ์ทางชีวภาพของระบบนิเวศป่าดิบแล้งและป่าเบญจพรรณบนเทือกเขาหินปูน

- เส้นทางเดินป่าสายห้วยประคู้ไปถ้ำพระนอกระยะทาง 1.8 กิโลเมตรเป็นการใช้และพัฒนาพื้นที่ตามเส้นทางเดินป่าเพื่อศึกษาและท่องเที่ยวด้านภูมิสัณฐานเทือกเขาหินปูน อ่างเก็บน้ำ ต้นกำเนิดของสายน้ำ ความหลากหลายและความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณในป่าเบญจพรรณ

ปัจจุบันเส้นทางทั้ง 2 สายยังขาดการพัฒนาาระบบสื่อความหมายเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อความปลอดภัย ปกป้องระบบนิเวศที่มีความเปราะบาง และนำเสนออัตลักษณ์ของระบบนิเวศประจำถิ่น

1.3 เขตธรรมชาติกึ่งสันโดยไช่ยานยนต์

เป็นพื้นที่ของสำนักงานหน่วยพิทักษ์ป่า ซึ่งการใช้ประโยชน์ที่ดินนอกจากจะใช้เป็นหน่วยงานย่อยในการตรวจการณ์และเฝ้าระวังรักษาป่าในแต่ละกลุ่มพื้นที่ การใช้ประโยชน์อีกด้านหนึ่งยังใช้เป็นพื้นที่สำหรับการพักผ่อนและพักผ่อนเพื่อศึกษาธรรมชาติและท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่

1.4 เขตธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้นหรือดัดแปลง

เป็นพื้นที่ซึ่งทางเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกากำหนดให้เป็นศูนย์กลางการดำเนินกิจกรรมการศึกษาและท่องเที่ยวทางธรรมชาติเป็นพื้นที่นันทนาการได้แก่ พื้นที่โดยรอบภายในสำนักงานเขตฯและหน่วยพิทักษ์ป่าห้วยประดู่ โดยมีแผนจะพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกได้แก่ ที่พัก ศูนย์ข้อมูล อาคารฝึกอบรมและพื้นที่นันทนาการ ซึ่งพื้นที่ในส่วนนี้มีความเหมาะสมต่อการพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาธรรมชาติและท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากมีการพัฒนาพื้นที่ทางกายภาพตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 จวบจนปัจจุบัน ซึ่งเป็นต้นทุนการพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่พร้อมจะพัฒนาพื้นที่ใหม่ในส่วนขยายได้โดยใช้งบประมาณต่ำ อีกทั้งพื้นที่ในเขตนี้ยังมีสภาพแวดล้อมที่สวยงาม สภาพการพัฒนาและการจัดการพื้นที่ง่ายต่อการเข้าถึง มีความสะดวกสบาย ซึ่งการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกควบคู่ศักยภาพของพื้นที่ที่มีความเป็นธรรมชาติสามารถสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเสน่ห์ดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ที่ตั้งของสำนักงานเขตฯและหน่วยพิทักษ์ป่าห้วยประดู่ยังจัดอยู่ในส่วนพื้นที่ที่ยอมให้สาธารณชนสามารถเข้าถึงได้โดยไม่เป็นการรบกวนพื้นที่ธรรมชาติของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา แต่ด้วยสภาพการจัดการพื้นที่ในปัจจุบันการสร้างระบบความปลอดภัย ระบบการสื่อความหมายและการวางแผนขยายขอบเขตการใช้สอยพื้นที่ยังขาดการวางแผนและพัฒนา แต่ในทางตรงกันข้ามเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาได้พยายามเน้นสร้างสภาพแวดล้อมด้วยการจัดภูมิทัศน์ให้ช่วยรักษาสภาพความเป็นธรรมชาติของพื้นที่ไว้อย่างมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น

2. วัตถุประสงค์การใช้สอยประโยชน์ที่ดิน

หลังจากการประชุมกลุ่มย่อยทำให้ทราบถึงประเภทการใช้สอยประโยชน์ที่ดินและศักยภาพของพื้นที่ต่างๆในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา ทางคณะผู้วิจัยและภาคภาคีที่เกี่ยวข้องจึงได้ร่วมคิดวิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นและประชาพิจารณ์เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์การใช้สอยพื้นที่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 พื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าโดยกำหนดวัตถุประสงค์การใช้พื้นที่เพื่อสร้างป่าต้นน้ำทั้งในรูปของน้ำใต้ดินและน้ำผิวดินพร้อมอนุรักษ์โครงข่ายเส้นทางน้ำ นอกจากนี้พื้นที่ดังกล่าวยังคงให้สงวนรักษาความเป็นแหล่งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติดั้งเดิม โดยปราศจากการรบกวนระบบนิเวศมิให้เสียสมดุล

2.2 พื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าโดยไม่ใช่ยานยนต์กำหนดวัตถุประสงค์การใช้พื้นที่เพื่อพัฒนาแหล่งศึกษาทางธรรมชาติและท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกามีบทเรียนที่สำคัญที่ผืนป่าถูกทำลายลงจนเสื่อมโทรม ปัจจุบันเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาต้องการที่จะสร้างแนวร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงได้เริ่มอนุญาตให้สาธารณชนที่สนใจได้เข้ามาศึกษาและท่องเที่ยวทางธรรมชาติเพื่อสื่อสารอธิบายและสร้างแรงบันดาลใจต่อการอนุรักษ์และหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติให้ยั่งยืนสืบไป

2.3 พื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าโดยไม่ใช่ยานยนต์กำหนดวัตถุประสงค์การใช้พื้นที่เพื่อเป็นศูนย์กลางการเฝ้าระวังรักษาป่าควบคู่กับการพัฒนาพื้นที่พักผ่อนและค้างแรมสนับสนุนการเดินทางศึกษาธรรมชาติและท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามสำนักงานหน่วยพิทักษ์ป่า

2.4 พื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่มนุษย์สร้างขึ้นกำหนดวัตถุประสงค์การใช้พื้นที่เพื่อตอบสนองและเชื่อมโยงโอกาสด้านนันทนาการ (Recreation Opportunity) สำหรับศึกษาธรรมชาติและท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากปัจจุบันบริเวณที่ทำการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกานอกจากจะเป็นศูนย์กลางการดำเนินงานและประสานงานดูแลรักษาป่าไม้และสัตว์ป่าแล้วการให้ความรู้ทางธรรมชาติ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศและกิจกรรมนันทนาการกับสาธารณชนทั่วไปนับว่าเป็นงานที่สำคัญงานหนึ่งของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา ฉะนั้นการกำหนดพื้นที่ให้ตอบสนองและเชื่อมโยงโอกาสด้านนันทนาการ (Recreation Opportunity) เพื่อลดการรบกวนธรรมชาติ สัตว์ป่า และพรรณพืชให้อยู่ในสถานที่ที่มีขอบเขตชัดเจนและมีการดำเนินงานที่เป็นระบบจึงเป็น

สิ่งสำคัญสำหรับพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งศึกษาธรรมชาติและท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ในพื้นที่ของสำนักงานหน่วยพิทักษ์ป่าห้วยประดู่มีศักยภาพด้านภูมิทัศน์ของพื้นที่ที่สวยงามและตั้งอยู่ริมอ่างเก็บน้ำจึงเป็นอีกสถานที่ที่สามารถตอบสนองและเชื่อมโยงโอกาสด้านนันทนาการ (Recreation Opportunity)

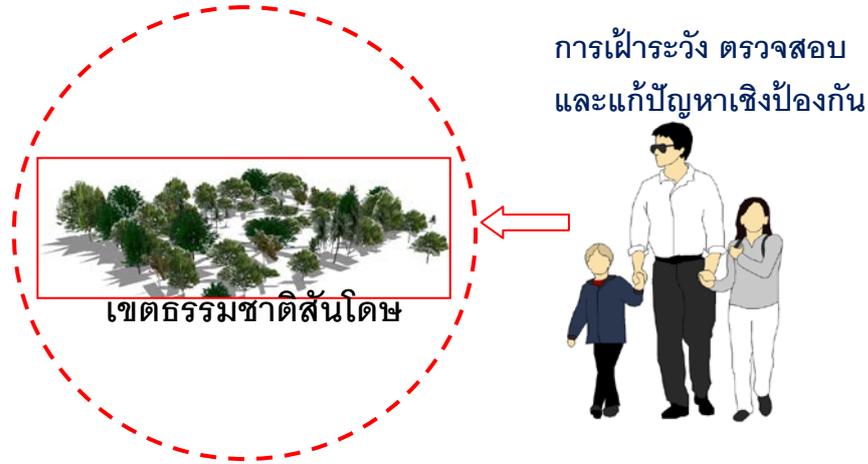
3. แนวคิดการออกแบบพื้นที่

เมื่อวัตถุประสงค์การใช้สอยพื้นที่ถูกกำหนดไว้อย่างชัดเจน คณะผู้วิจัยและภาคีที่เกี่ยวข้องจึงได้ร่วมพิจารณาและปรึกษาหารือร่างกรอบแนวคิดการออกแบบพื้นที่ทางกายภาพให้เกิดความเหมาะสมและช่วยส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งศึกษาธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

3.1 พื้นที่เขตรธรรมชาติสันโดย

จากวัตถุประสงค์การใช้พื้นที่เพื่ออนุรักษ์แหล่งต้นน้ำทั้งในรูปของน้ำใต้ดินและน้ำผิวดิน พร้อมแหล่งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติดั้งเดิม โดยปราศจากการรบกวนระบบนิเวศมิให้เสียสมดุล เมื่อวิเคราะห์วัตถุประสงค์การใช้พื้นที่ที่คณะผู้วิจัยและภาคีที่เกี่ยวข้องจึงมีความแนวคิดการออกแบบพื้นที่เขตสันโดยกำหนดขอบเขตพื้นที่อย่างชัดเจนและสามารถปรับปรุงพื้นที่บางแห่งให้ช่วยส่งเสริมและสร้างปัจจัยแวดล้อมทางธรรมชาติให้ดำเนินพลวัตรของระบบนิเวศเป็นธรรมชาติไว้โดยสมบูรณ์ แต่จำเป็นต้องเฝ้าระวัง ตรวจสอบและแก้ปัญหาเชิงป้องกันจากความผิดปกติต่างๆที่สามารถจะส่งผลกระทบต่อความเสี่ยงของระบบนิเวศ เช่น การป้องกันไฟป่าและรบกวนถิ่นที่อยู่อาศัยของเลียงผา เป็นต้น

780
การกำหนดขอบเขตพื้นที่อย่างชัดเจน
เพื่อคงสถานะความเป็นธรรมชาติ

ภาพที่ 29 แสดงแนวความคิดการออกแบบพื้นที่เขตสันโดษธรรมชาติ

3.2 พื้นที่เขตธรรมชาติกึ่งสันโดษไม่ใช่ยานยนต์

จากวัตถุประสงค์การใช้พื้นที่เพื่อพัฒนาเส้นทางศึกษาทางธรรมชาติและท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เมื่อวิเคราะห์วัตถุประสงค์การใช้พื้นที่คณะผู้วิจัย เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา ชุมชนและภาคภาคจึงมีความแนวความคิดการออกแบบพื้นที่ให้เส้นทางศึกษาธรรมชาติและท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นสื่อกลางในการอธิบาย นำเสนอและสื่อความหมายคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อถ่ายทอดความรู้และสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์และปกป้องทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาให้ยั่งยืนสืบไป

ภาพที่ 30 แสดงแนวคิดการออกแบบพื้นที่เขตธรรมชาติกึ่งสั้น โดยไม่ใช้ยานยนต์

3.3 พื้นที่เขตธรรมชาติกึ่งสั้น โดยไม่ใช้ยานยนต์

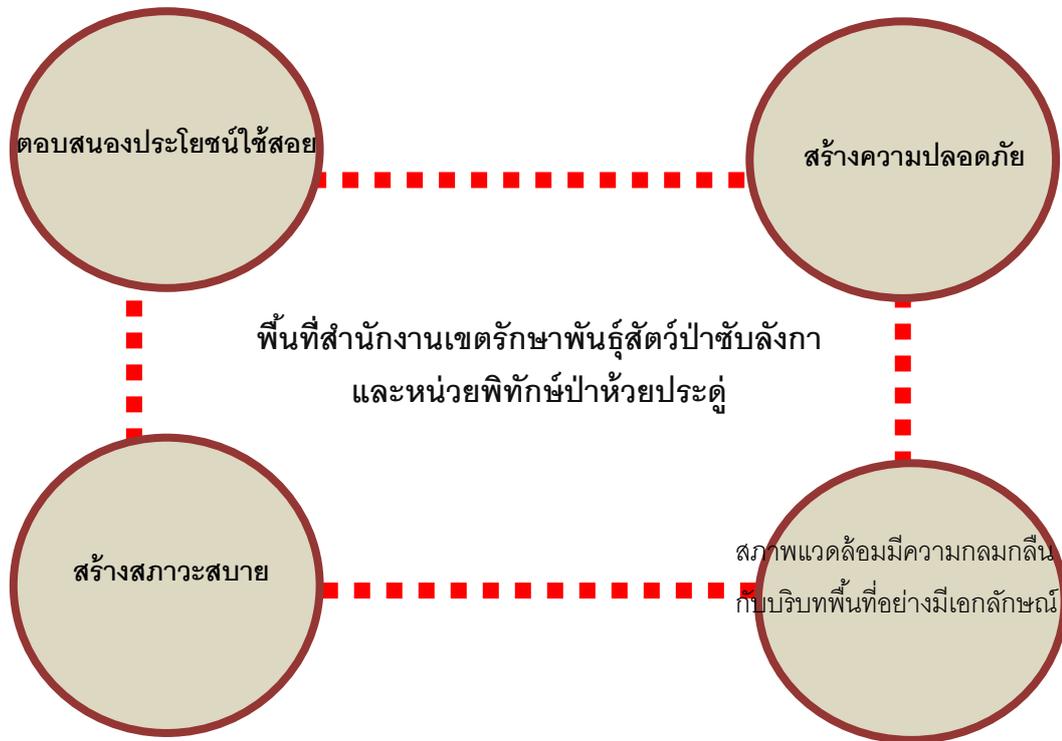
จากวัตถุประสงค์การใช้พื้นที่เพื่อพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางกายภาพเพื่อพักผ่อนและค้างแรม บริเวณสำนักงานหน่วยพิทักษ์ป่าแต่ละแห่งเพื่อสนับสนุนการเดินป่าศึกษาธรรมชาติและท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เมื่อวิเคราะห์วัตถุประสงค์การใช้พื้นที่ คณะผู้วิจัย เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ช้างลันกา ชุมชนและภาคภาคีจึงมีความแนวคิดการออกแบบพื้นที่ให้พื้นที่ใช้สอยและอาคารที่ใช้พักผ่อนเป็นภูมิสัญลักษณ์ (Landmark) ของหน่วยพิทักษ์ป่า การใช้สอยมีความปลอดภัย สภาพแวดล้อมในพื้นที่มีสภาวะสบาย (Thermal Comfort) และสภาพภูมิทัศน์มีความกลมกลืนกับระบบนิเวศ

ภาพที่ 31 แสดงแนวคิดการออกแบบพื้นที่เขตรชมชาติกิ่งสันโดยใช้ยานยนต์

3.4 พื้นที่เขตรชมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น

จากวัตถุประสงค์การใช้พื้นที่เพื่อตอบสนองและเชื่อมโยงโอกาสด้านนันทนาการ (Recreation Opportunity) สำหรับศึกษาธรรมชาติและท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เมื่อวิเคราะห์วัตถุประสงค์การใช้พื้นที่ขณะผู้วิจัยและภาคภาจจึงมีความแนวคิดการออกแบบพื้นที่ให้บริเวณสำนักงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาและสำนักงานหน่วยพิทักษ์ป่าห้วยประดู่เป็นพื้นที่นันทนาการเพื่อตอบสนองประโยชน์ใช้สอยและสร้างประสบการณ์การศึกษาและนันทนาการต่างๆ โดยออกแบบสภาพแวดล้อมให้มีความกลมกลืนกับบริบทพื้นที่อย่างมีเอกลักษณ์และมีความปลอดภัย

ภาพที่ 32 แสดงแนวคิดการออกแบบพื้นที่ธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น

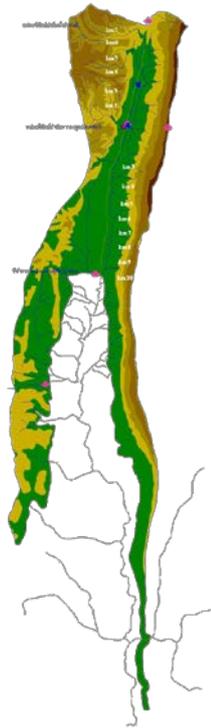
4. ขอบเขตการใช้สอยพื้นที่

หลังจากคณะผู้วิจัยและภาคภาคีที่เกี่ยวข้องได้ร่วมวางกรอบแนวคิด การออกแบบพื้นที่ในแต่ละส่วน การพิจารณาขอบเขตการใช้สอยพื้นที่นับว่าเป็นกระบวนการคิดที่สำคัญในการวางแผนกำหนดขอบเขตพื้นที่ใช้สอยของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาให้มีการจัดการพื้นที่ที่สามารถตอบสนองและมีความสอดคล้องกับแนวคิดและวัตถุประสงค์การใช้ประโยชน์ที่ดินของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา ซึ่งการประชุมกลุ่มย่อยทางคณะผู้วิจัยและภาคภาคีที่เกี่ยวข้องได้กำหนดขอบเขตการใช้พื้นที่แบ่งเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

4.1 ขอบเขตการใช้พื้นที่เชิงกายภาพ

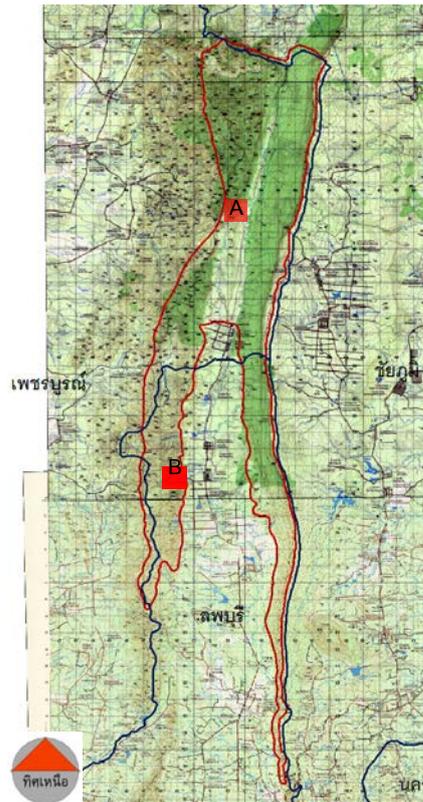
ขอบเขตการใช้พื้นที่เชิงกายภาพหมายถึง การกำหนดขอบเขตพื้นที่ที่มีอาณาเขตและตำแหน่งชัดเจน โดยการกำหนดขอบเขตพื้นที่ดังกล่าวได้อาศัยผลจากการวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่ที่แยกประเภทพื้นที่ใช้สอยออกเป็นลักษณะต่างๆ ควบคู่กับการพิจารณาวัดดูประสงค์และแนวคิดการออกแบบพื้นที่ ซึ่งผลการประชุมกลุ่มย่อยได้นำเสนอรายละเอียดขอบเขตการใช้พื้นที่ทางกายภาพ ดังนี้

- พื้นที่ธรรมชาติสันโดยมีอาณาเขต 96,700 ไร่เป็นพื้นที่ที่มีอาณาเขตมากที่สุดเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงสถานะความเป็นธรรมชาติ โดยเฉพาะการอนุรักษ์พื้นที่เป็นป่าต้นน้ำ ความหลากหลายทางชีวภาพและความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์ป่าและพืชพันธุ์

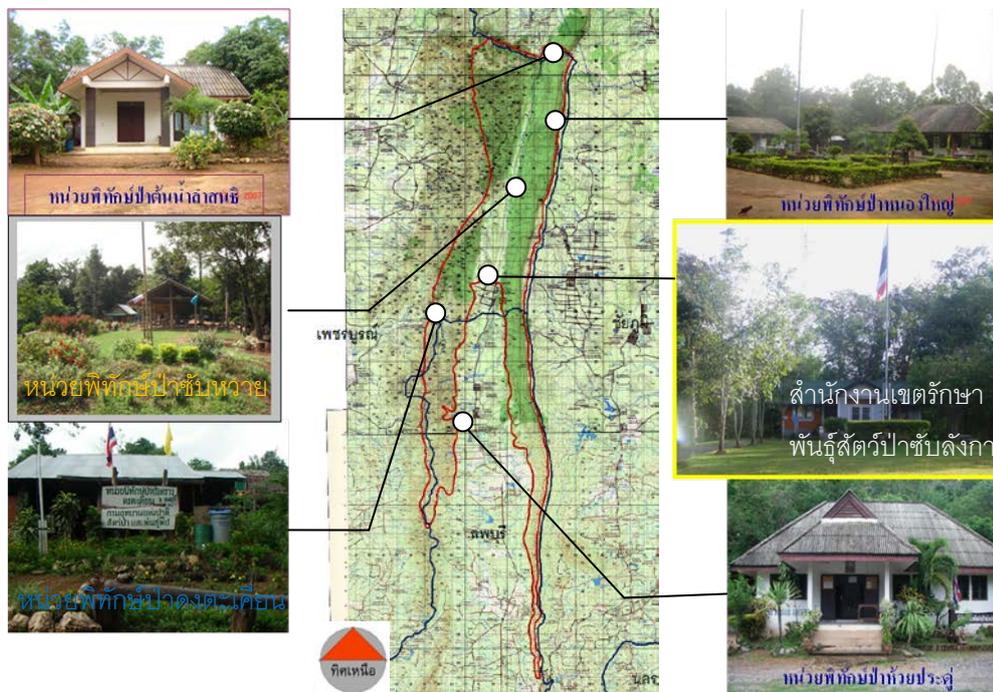
ภาพที่ 33 แสดงอาณาเขตพื้นที่ธรรมชาติสันโดย
ที่มา : กรมอุทยาน สัตว์ป่าและพรรณพืช, 2552

- พื้นที่ธรรมชาติกึ่งสันโดยไม่ใช่ยานยนต์มีอาณาเขตตามเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ และท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบด้วยเส้นทางเดินป่าสายห้วยพริก น้ำตกผาผึ้งและเขาจันทร์ผา ระยะทาง 3.2 กิโลเมตร และเส้นทางเดินป่าสายห้วยประดู่ไปถ้ำพระนอก ระยะทาง 1.8 กิโลเมตร

ภาพที่ 34 แสดงอาณาเขตและที่ตั้งพื้นที่ธรรมชาติสันโดยไม่ใช่ยานยนต์ภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา เส้นทางสายห้วยพริก น้ำตกผาผึ้งและเขาจันทร์ผา (จุด A) และเส้นทางเดินป่าสายห้วยประดู่ไปถ้ำพระนอก (จุด B)

- พื้นที่ธรรมชาติกึ่งสัน โดยใช่ยานยนต์เป็นพื้นที่ส่วนหนึ่งของหน่วยพิทักษ์ป่าเป็นพื้นที่สำหรับพักผ่อนและพักผ่อนรมสนับสนุนกิจกรรมเดินป่า ศึกษาธรรมชาติและท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งนี้พื้นที่แต่ละแห่งอาจจะมีรูปลักษณะแตกต่างกัน แต่ทุกแห่งประกอบด้วยพื้นที่ใช้สอยเป็น อาคารที่พักอาศัยขนาด 3-4 คนพร้อมห้องน้ำในตัว จำนวน 2 หลัง ลานกางเต็นท์ขนาด 400 ตารางเมตร ห้องน้ำรวมขนาด 6 คน จำนวน 1 หลังและพื้นที่นันทนาการขนาด 200 ตารางเมตร

ภาพที่ 35 แสดงที่ตั้งของเขตธรรมชาติสัน โดยใช่ยานยนต์ตามหน่วยพิทักษ์ป่าแต่ละแห่ง

- พื้นที่ธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้นได้แก่ พื้นที่บริเวณสำนักงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาและพื้นที่บริเวณสำนักงานหน่วยพิทักษ์ป่าห้วยประตู พื้นที่ทั้ง 2 แห่งมีการแบ่งกลุ่มพื้นที่ใช้สอยออกเป็นส่วนๆ เพื่อตอบสนองการใช้ประโยชน์ สร้างประสบการณ์ด้านการศึกษาและนันทนาการ

4.2 ขอบเขตการใช้พื้นที่ด้านประโยชน์ใช้สอย

ขอบเขตการใช้พื้นที่ด้านประโยชน์ใช้สอยหมายถึง แนวทางหรือรูปแบบการใช้สอยพื้นที่ โดยอาศัยผลจากการวิเคราะห์วัตถุประสงค์และแนวคิดการออกแบบพื้นที่ให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และองค์ประกอบทางกายภาพแต่ละแห่ง โดยผลการประชุมกลุ่มย่อยภาคีที่เกี่ยวข้องได้นำเสนอรายละเอียดขอบเขตการใช้พื้นที่ด้านประโยชน์ใช้สอย ดังนี้

- พื้นที่ธรรมชาติสันโดย

ด้วยภาวะและหน้าที่หลักของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา คือ การฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่ด้วยสภาพดั้งเดิมของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาที่มีสภาพเป็นป่าเสื่อมโทรมมาก่อน การเร่งฟื้นฟูพื้นที่ป่าให้มีความสมบูรณ์ดั้งเดิมจึงเป็นเรื่องที่ต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ซึ่งผลจากการสำรวจและศึกษาพบว่า พื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในปัจจุบัน ช่วงระยะเวลา 3 – 4 เดือนในรอบ 1 ปี มีความแห้งแล้ง ผิวดินไม่สามารถรักษาความชุ่มชื้นหรือเก็บน้ำไว้ได้นาน เนื่องจากเมื่อฝนตกลงมาน้ำจะไหลเร็วและแรงหรือไหลซึมลงชั้นหินอย่างรวดเร็วส่งผลให้ระบบนิเวศในป่าสามารถกักเก็บ ทดน้ำและชะลอน้ำในระดับผิวดินตามธรรมชาติได้น้อย พรรณพืชและสัตว์ป่าจึงมีน้ำใช้ไม่เพียงพอแก่ความต้องการ ฉะนั้นการกำหนดบทบาทหน้าที่หรือรูปแบบการใช้สอยพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าจึงจำเป็นต้องเริ่มส่งเสริมให้ระบบนิเวศตามธรรมชาติมีปัจจัยพื้นฐานในการดำเนินพลวัตร ดังนี้

- การใช้พื้นที่ปลูกป่าถาวรในเขตพื้นที่ต้นน้ำลำสนธิให้เป็นแหล่งต้นน้ำ
- การใช้พื้นที่ปลูกป่าถาวรในเขตแนวกันชนด้านทิศตะวันตกของพื้นที่
- การใช้พื้นที่ปลูกพืชอาหารสัตว์ เพิ่มพื้นที่โป่งและสร้างแหล่งน้ำขนาดเล็กให้เป็นปัจจัยพื้นฐานในการหากินของช้าง เลียงผาและสัตว์ป่า
- การใช้พื้นที่ปรับสภาพภูมิทัศน์ฐานและก่อสร้างระบบชลประทานขนาดเล็กช่วยเก็บกักน้ำ ทดน้ำและชะลอน้ำสร้างความชุ่มชื้นให้แก่พื้นที่ตามลำธารสาขาย่อยและสายน้ำลำสนธิ

- พื้นที่ธรรมชาติกึ่งสันโดยไม่ใช่ยานยนต์

หลังจากเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาถูกทำลายโดยการมุ่งใช้ทรัพยากรเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจนขาดความตระหนักและคำนึงถึงผลกระทบของสิ่งแวดล้อมจึงทำให้เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาก่อนปี พ.ศ. 2530 กลายเป็นพื้นที่ป่าที่เสื่อมโทรมมากกว่าครึ่งหนึ่ง

ของพื้นที่ในปัจจุบัน จากบทเรียนดังกล่าวการกำหนดขอบเขตการใช้สอยพื้นที่ที่เต็มไปด้วยความ
ด้วยความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่ธรรมชาติกึ่งสั้น โดย
โดยไม่ใช้ยานยนต์จึงมีแนวความคิดการออกแบบและวัตถุประสงค์เป็นกรอบใหญ่กำหนดรูปแบบการ
ใช้สอย จะต้องแสดงออกถึงคุณค่าความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกให้ผู้ใช้สอยเกิดความรู้สึกหวงแหนและต้องการจะปกป้อง
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้พื้นที่ตามเส้นทางเดินป่าเป็นสถานีสื่อความหมายทาง
ธรรมชาติควบคู่กับการใช้เป็นจุดชมทิวทัศน์ ฝัาส่งเกตพฤติกรรมสัตว์ป่าและพักผ่อน
ท่ามกลางธรรมชาติ

- พื้นที่ธรรมชาติกึ่งสั้นโดยใช้ยานยนต์

จากการใช้พื้นที่ธรรมชาติกึ่งสั้นโดยไม่ใช้ยานยนต์เป็นแหล่งศึกษาธรรมชาติและ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามเส้นทางเดินป่าสายห้วยพริก น้ำตกผาผึ้งและเขาจันทน์ผา และเส้นทางเดิน
ป่าสายห้วยประดู่ไปถ้ำพระนอก อีกทั้งเส้นทางเดินป่าสายอื่นที่กำลังอยู่ในขั้นสำรวจและเตรียม
ความพร้อมรอการเปิดใช้งาน ทั้งนี้เส้นทางเดินป่าสายใหม่ต่างๆที่กำลังจะเปิดใช้เป็นเส้นทาง
ที่อยู่ไกลจากเขตที่ทำการเขตฯ การเดินทางไม่สามารถไปกลับได้ในวันเดียว ดังนั้น
หากนักท่องเที่ยวประสงค์จะเดินทางศึกษาธรรมชาติและท่องเที่ยวตามเส้นทางดังกล่าวจะต้องพัก
ค้างแรมในเขตสำนักงานของหน่วยพิทักษ์ป่าที่ควบคุมและดูแลเส้นทางเดินป่า ในการนี้
ทางสำนักงานหน่วยพิทักษ์ป่าจำเป็นต้องขยายการใช้สอยพื้นที่ให้เป็นแหล่งพักผ่อนและค้างแรม
สำหรับนักท่องเที่ยว

- พื้นที่ธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น

ด้วยต้นทุนเดิมจากการพัฒนาพื้นที่ทางกายภาพของที่ทำกรเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับ
ลังกา และหน่วยพิทักษ์ป่าห้วยประดู่ นับว่าเป็นศักยภาพสำคัญควรจะนำมาพัฒนาต่อยอดพัฒนา
พื้นที่ให้เกิดความต่อเนื่องเป็นพื้นที่ที่สร้างโอกาสทางนันทนาการ แต่ปัจจุบันพื้นที่ทั้ง 2 แห่ง
มีนักท่องเที่ยว นักเรียน นักศึกษาและบุคคลทั่วไปเข้ามาใช้พื้นที่เพื่อเป็นฐานที่พัก พักผ่อน ศึกษา
ธรรมชาติและท่องเที่ยวตลอดเวลา การใช้สอยพื้นที่ให้เอื้ออำนวยต่อการประกอบกิจกรรมต่างๆ
สถานที่บางแห่งยังขาดความเหมาะสมหรือไม่สามารถรองรับจำนวนผู้คนได้อย่างเพียงพอ อีกทั้ง
การใช้สอยพื้นที่ยังไม่เกิดความชัดเจนและเป็นระบบต่อการใช้สอย

ดังนั้นกรอบแนวความคิดการออกแบบพื้นที่และวัตถุประสงค์การใช้พื้นที่ของที่ทำกร
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกาและพื้นที่บริเวณสำนักงานหน่วยพิทักษ์ป่าห้วยประดู่ให้เป็นพื้นที่

นันทนาการควรเริ่มต้นจากการปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่ให้เกิดการใช้สอยที่เหมาะสมสามารถรองรับกิจกรรมการศึกษาธรรมชาติและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่างๆที่หลากหลายได้มากขึ้น โดยอาศัยอาคารสถานที่ของเดิมที่มีอยู่แล้วเป็นต้นทุนในการปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่ซึ่งมีรายละเอียดขอบเขตการใช้สอยพื้นที่ ดังนี้

- การใช้พื้นที่ในส่วนขยายรองรับการเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว แหล่งเรียนรู้และพื้นที่นันทนาการเฉพาะพื้นที่ภายในที่ทำการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา
- การใช้พื้นที่เป็นแหล่งอบรมและถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- การใช้พื้นที่เป็นแหล่งนันทนาการและการพักผ่อนในพื้นที่อ่างเก็บน้ำเฉพาะพื้นที่ภายในสำนักงานหน่วยพิทักษ์ป่าห้วยประดู่
- การใช้พื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและศูนย์กลางการท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียง
- การใช้พื้นที่เป็นศูนย์กลางดูแล ควบคุมและปกป้องรักษาผืนป่าเฉพาะพื้นที่ภายในที่ทำการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังกา